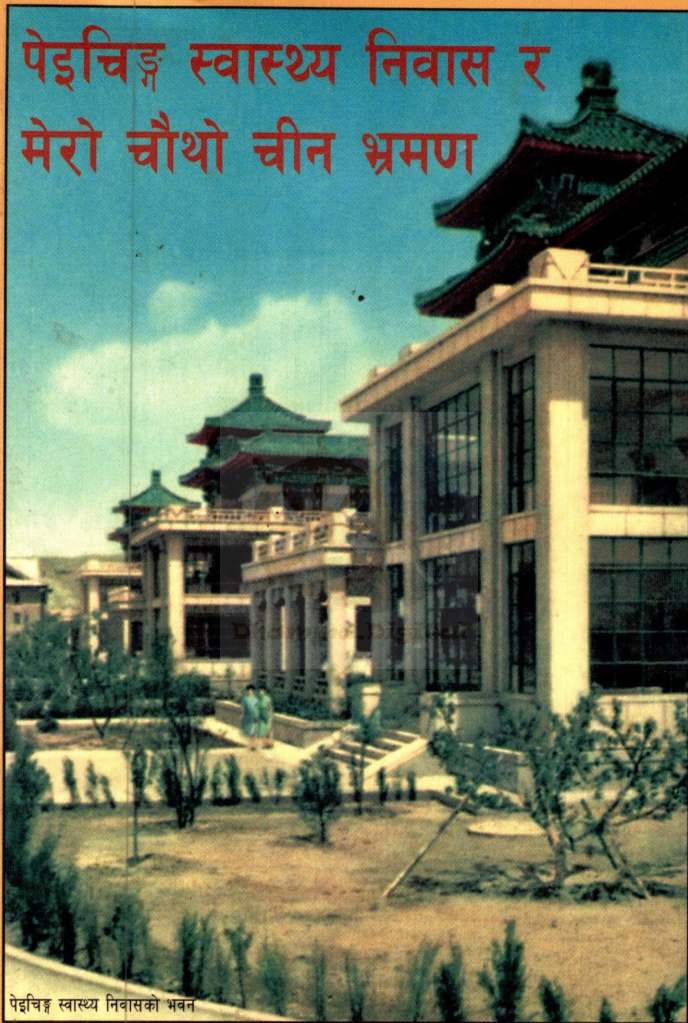

पेइचिङ्ग स्वास्थ्य निवास र मेरो चौथो चीन भ्रमण

पेइचिङ्ग स्वास्थ्य निवासको भवन

लेखक: भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

पेइचिङ्ग स्वास्थ्य निवास

र

मेरो चौथो चीन भ्रमण

मूल्य रु २०५

लेखकः

भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

(अग्गमहासद्धम्म जोतिक धज)

अनुवाद गर्नेः

मदन मोहन जोशी, चितवन

मूल- नेपाल भाषामा लेखकद्वारा प्रकाशित

प्रकाशकः

भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

संघाराम विहार, ढल्को

फोनः ४२५९११०

बुद्ध सम्वत् : २५५३

नेपाल सम्वत् : ११३०

ईशवी सम्वत् : २०१०

विक्रम सम्वत् : २०६६

द्वितीय संस्करणः

२००० प्रति

(जसले छापेर प्रचार गरे पनि हुन्छ)

पेज लेआउटः

अन्नपूर्ण तुलाधर, रामकृष्ण लामिछाने, सुरेन्द्र राजथला

मुद्रकः न्यू नेपाल प्रेस

प्रधान कार्यालयः १४२ मनकामना मार्ग, नागपोखरी, काठमाडौं, नेपाल ।

फोनः ४४३४८५०, ४४३४७५३, फ्याक्सः (९७७-१) ४४३३९२९

व्यापारिक कार्यालयः शुरुपथ, काठमाडौं । फोनः ४२५९०३२, ४२५९४५०, फ्याक्सः ४२५८६७८

द्वितीय संस्करणको केही शब्द

यस पुस्तिकाको पहिलो संस्करण सन् १९६२ मा प्रकाशित भएको हो । यो धेरैको अनुरोधबाट निस्केको हो । अर्को नेपाल चीन मैत्री बलियो पार्ने प्रेरणाले यो पुस्तिका तपाईंको अगाडि प्रस्तुत गरिएको छ ।

यसमा मेरो चौथो चीन भ्रमण, दुईटा लेख पनि समावेश गरिदिएँ । जुन कि बनेपाबाट निस्कने काभ्रे टाइम्समा छापिसकेको थियो ।

यस लेखहरूबाट थाहा पाउनसक्छ सन् १९६२ सालको चीन र अहिलेको चीन कति फरक भइसकेको छ । अनुमान गर्न नसकिने गरी विकास र परिवर्तन भइसकेको छ ।

मैले यस पुस्तिका मेरो आफ्नै मात्री भाषा नेवार भाषामा (नेपाल भाषामा) लेखेको थिएँ । यसलाई नारायणगढ, चितवनका मदनमोहन जोशीले नेपालीमा अनुवाद गरी छापिदिनु भयो । उहाँलाई धेरै-धेरै धन्यवाद छ । साथै तत्काल स्टुडेन्ट फेडरेशनका अध्यक्ष गौरी शंकर प्रधानलाई साधुवादका साथै

कृतज्ञता प्रकट गर्दछु जसको सहयोगबाट चीनको राजधानी पेकिङ्ग स्वास्थ्य निवासमा गई स्वास्थ्य लाभ गरेर नयाँ जीवन पाउने अवसर पाएँ ।

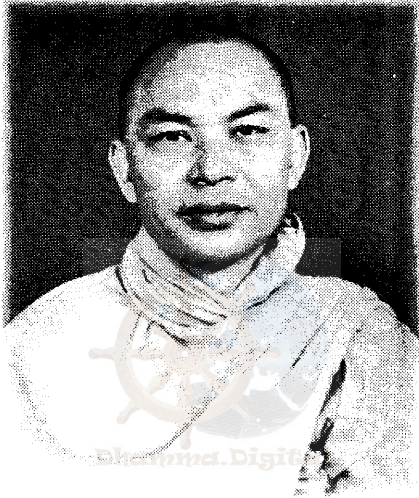
राम्रोसँग छ्वापिदिनु भएकोले न्यू नेपाल प्रेस धन्यवादको पात्र छ । यसपालि हिरण्यलाल श्रेष्ठ म भन्दा बढी भक्ति मार्ग भनी चिन्न सक्ने अवसर पाएँ ।

यस पुस्तिका जसले छ्वापेर प्रचार गरे पनि हुन्छ । मेरो अनुमती छ ।

१६ फाल्गुण २०६६
होलि पुन्हि

भिक्षु अश्वघोष
संघाराम ढल्को

समर्पण

पूज्य गुरुवर
अमृतानन्द महास्थविरको
पूण्य स्मृतिमा
जसको प्रेरणा र अनुकम्पाले
चीन जाने अवसर पाएँ ।

नयाँ चीनको निर्माता
अध्यक्ष माउत्सेतुङ्ग
चीरस्मरणीय असली नेता

तत्कालीन चीनका प्रधानमन्त्री

चाउएन्लाई

संग भेटघाट हुने मौका
पाएको थिएँ ।

पेकिङ्ग स्वास्थ्य निवास

सबै मानिसमा एक किसिमको सपना हुनु स्वाभाविकै हो । ममा पनि एउटा सपना थियो । त्यो के ? सारा संसारको दृष्टी गै रहेको जनवादी गणतन्त्र चीन एक पल्ट हेर्न जाने मेरो सपना हो । मेरो त्यो पुरानो सपना ई. सन्. १९५६ सालमा अचानकसंग साकार भयो । मलाई पनि अन्तर्राष्ट्रीय बौद्ध भिक्षु प्रतिनिधि मंडलको सदस्य भएर चीन जाने सुअवसर प्राप्त भयो, तर त्यति विशाल चीन देशको वारेमा एक दुई महिनामा सबै कुरा थाहा पाउन सक्नु कसरी ? तर पनि त्यहाँको परिस्थिति तथा जनताको भावना अलि अलि त थाहा पाएरै आएँ । फर्कि आएर चीनमा आफुले देखेका कुराहरू लेखद्वारा र बोलेर पनि साथीहरू र अरूहरूलाई सुनाएँ । तर धेरै साथीहरू र अरूहरूले भने- एक महिना मात्रै चीनमा डुलेर हेरेको कुरा पक्का (यथार्थ) हुँदैन, विश्वास गर्न पनि गाह्रो हुन्छ । राम्रो राम्रो कुराहरू मात्र हेरेर आयौ होला ।

हुन त म चीनका राम्रा राम्रा कुराहरू मात्रै हेर्न गएको हुँ । भिङ्गा जस्तो गन्हाउने खोजि हिंड्न होईन । तैपनि

पेकिङ्ग स्वास्थ्य निवास र मेरो चौथो चीन भ्रमण _____ १

साथीहरूको कुरा सुनेर फेरि एक पल्ट चीन गएर एक आध वर्ष वस्ने सपना उत्पन्न भयो । तर मेरो यो सपना कसरी साकार गर्ने भन्ने कुरा मैले पत्ता लगाउन सकिन । आश्चर्यको कुरा के भने धेरै वर्ष नवित्दै त्यो मेरो बलियो सपना विपना भयो ।

भाग्यवस भन्नुं या अभाग्यवस ई.सन १९५९ मा मलाई टी.बी. (छातिको क्षय रोग) भयो । रोग भन् भन् नराम्रो हुदै गयो । प्रसस्त औषधी-उपचार गरेर पनि आफ्नो देशमा मैले आफ्नो रोग निको पार्न सकिन । अनि आइ.यू. एस् सेनेटोरियम् पेकिङ अर्थात् अन्तर्राष्ट्रीय, विद्यार्थी संघको स्वास्थ्य निवासमा बस्न जान नेपाल राष्ट्रीय विद्यार्थी फेडरेसनमा निवेदन (दरखास्त) दिएँ । एक आध महिना पछि स्विकृति आयो । अनि स्वास्थ्य लाभको निमित्त पेकिङ स्वास्थ्य निवासमा जसो तसो पुगेँ । स्वास्थ्य निवासका उदार डाक्टर डाइरेक्टर तथा नर्सहरूको मैत्रीपूर्ण र दयामय उपचारले पूर्ण स्वास्थ्य लाभ गरेर स्वदेश फर्कन पाएँ । त्यस पेकिङ स्वास्थ्य निवासको प्रीतिमय जीवन तथा त्यहाँको अधिकारी वर्गको प्रेम र सद्व्यवहार सधैँ नै मेरो आँखाको अगाडि नाची रहने छ ।

जुन दिन म स्वास्थ्य निवासको मुल ढोकाबाट भित्र पसेँ त्यस दिन त्यहाँ धेरै नै परिवर्तन भै सकेको देखेँ । म तीन-चार वर्ष अगाडि एउटा दर्शकको रूपमा जाँदा त्यति धेरै घरहरू थिएनन्, बगैँचा थिएन, मूल ढोका थिएन र त्यति राम्रो पनि थिएन ।

त्यहाँ मलाई सब भन्दा पहिले प्रभाव पारेको त्यहाँको

शान्त वातावरण र स्वास्थ्य निवासका अधिकारी वर्गको मैत्री व्यवहारले हो । विरामीहरू प्रति उनीहरू जति प्रेम र मैत्रीको भावना राख्छन् त्यति मैले भ्रमण गरी आएका अरू कुनै पनि देशमा देखिन । अर्थात अरू असमाजवादी देशहरूमा मानिस हेरेर, मुख हेरेर डाक्टरहरू उपचार गर्छन् । रङ्ग र धन नभएकाहरूलाई वास्तै गर्दैनन् । तर पेकिङ स्वास्थ्य निवासका डाक्टर तथा नर्सहरूले हामीलाई बा-आमाले आफ्ना केटाकेटीहरूलाई विचार गरेर हेर चाह गरे भैं उपचार गर्थे । हामी नेपालीहरूमा कुरा हुन्थ्यो- “घौता भनेका इनहरूनै हुन् । व्यवहार कति राम्रो छ । उनीहरूको व्यवहारले नै हाम्रो रोग तेसै कम भएर जान्छ ।” मनो वैज्ञानिक ढंगले विचार गरी हेर्दा सद्व्यवहार पनि विरामीको निमित्त औषधी हो । जे गरेर पनि विरामीहरूको मन हलुंगो पारेर राख्नु एउटा रोग कम पार्ने उपाय र औषधी हो । दया माया र कोमल हृदय नभएको मानिस डाक्टर हुँनै हुँदैन । यो अनुभवको कुरा हो ।

म प्रभावित भएको अर्को कुरा अधिकारी वर्गहरूको परस्पर समान व्यवहार तथा स्तर देखेर हो । चर्पी सफा गर्नेको दर्जा र डाक्टर नर्सको दर्जामा फरकै छैन भने पनि हुन्छ । संगै बसेर खान्छन् । डाक्टर आयो भनेर टाउको निहुराएर डराउनु पर्दैन, न एकातिर पछिआएर बस्नु पर्छ भन्ने नै छ । अर्थात त्यहाँ मानिस मानिसको विचमा वर्ग भेद बिल्कुल देखिँदैन । अर्थात माथिल्लो दर्जामा काम गर्नेहरूले तल्लो दर्जा (स्तर) मा काम गर्नेहरूलाई हीन दृष्टीले हेर्ने बानी त्यहाँ छैन । समाजवादी र असमाजवादी

देशको बीचमा यही एउटा व्यवहारमा ठूलो फरक देखें ।

मलाई एउटा मजा लागेको (मन परेको) कुरा के भने त्यहाँ आ-आफना उत्तरदायित्व तथा प्रबन्धको बारेका खुब ध्यान राख्छन् । दिनदिनै काम सुरु हुनु भन्दा आधा घण्टा अगाडि डाक्टरहरू र नर्सहरू एक ठाउँमा भेलाभै छलफल गर्ने चलन छ । उनीहरूको बिचमा हुने कुरा मलाई विश्वास भए भै विरामीहरूको अवस्था तथा आ-आफना कर्तव्यहरू बारे हो । यस बाहेक स्वास्थ्य निवासका सबै अधिकारी तथा कर्मचारी वर्गहरू महिनाको एक पटक बैठक (मिटिङ्ग) गर्छन् । त्यहाँ मुख्य चर्चा हुने कुरा नै कसरी भन चाँडै चाँडै स्वास्थ्य लाभ होला, के के काम गयो भने भन चाँडै राम्रो होला, सबै कर्मचारीहरूले आ-आफ्नो काम राम्ररी गर्छन्, सबै आफना उत्तरदायित्व बहन गर्छन् कि भन्ने इत्यादि हो । त्यस सभामा सबैले आ-आफना विचार प्रकट गर्छन्, नयाँ-नया सुभावहरू र राख्छन्; आलोचना, समालोचना पनि गर्छन् । उनीहरूको सभामा आलोचना एउटा महत्वपूर्ण अंग हो । त्यहाँ रचनात्मक आलोचनाको लागी सबैलाई पूर्ण स्वतन्त्रता छ; तर ध्वँसात्मक आलोचनाको लागी ठाउँ छैन । यस्तो सभा चीनको सबै क्षेत्रमा, सबै कारखानाहरूमा, सबै स्कूल तथा अस्पतालहरूमा हुन्छन् भन्ने मैले पछि थाहा पाएँ ।

त्यहाँ स्वास्थ्य निवासमा अधिकारी वर्ग तथा कर्मचारीहरूको बिचमा मात्र यस्तो सभा हुने होइन । त्यहाँ उपचार गराउन आएका विरामीहरू र अधिकारी वर्गको बिचमा

पनि सभा हुन्छ । ती सभाहरूमा विरामीहरूले आ-आफ्नो विचार र सुझाव अगाडि राख्न सक्छन् । डाक्टर तथा नर्सहरूको काम र सेवा सन्तोषजनक भएन भने साफ संग आलोचना गर्न हुन्छ । खाने पिउने बारेका पनि आ-आफ्नो विचार प्रकट गर्न र आलोचना गर्न सक्छन् । यस्तो सभा बरोबर हुने हुँदा विरामीहरूको मनो प्रवृत्ति छर्लङ्ग हुन्छ ।

हामीलाई भोजनको ब्यवस्था प्रथम श्रेणिको भए पनि माग अनुसार भन् भन् मिठो पनि खान पाइन्छ । खाने-पिउने काम दिनको चार पटक हुन्छ । कुखुराको फूल दुईटा, मक्खन टोस पाउरोटी दुईटा, दूध एकमाना बिहान सबेरैको खाना (Break Fast) हुन्छ । बिहानको भोजन मा चार किसिमका तरकारीहरू चाहिए जति थपि दिन्छ र दही एक पाउ, स्याउ एउटा, कुखुराको फूल एउटा हुन्छ । दिउँसो खाजामा दूध एक माना, स्याउ अथवा केरा दुईटा हुन्छ । रातिको भोजन पनि बिहानको जस्तै, कुखुराको फूल सहित भात हुन्छ । बस्ने, खाने, लाउने र उपचार इत्यादि सबै निःशुल्क (पैसा नलाग्ने) हो । त्यति मात्र होईन सबैलाई साबुन, रुमाल, चिठ्ठी लेख्ने कागज, टिकट किन्न चिनीया यान २०/- प्रत्येक महिना दिन्छन् ।

त्यहाँ उपचार गरीने ढंगको बारेका पुरै वर्णन गर्न नसके पनि एक दुईवटा नसंझीकन बस्न सकिदैन । उपचारको तरिका धेरै जसो मनोवैज्ञानिक छ । टी.बी.का विरामीहरूलाई “हामी टी.बी.का विरामीहरू हौं” भन्ने भावना कहिलै नआवस भन्ने प्रयास गरीन्छ । बिहान ६ बजे देखि बेलुका १० बजे सम्म

खाने, सुत्ने र उपचार गर्ने समय बाहेक मनोरंजनमा भुलाई राख्ने कार्यक्रम हुन्छ । नरमाइलो हटाउन, निन्द्रा लाग्यो भने- रेडियो, टेलिभिजन, सिनेमा, सांस्कृतिक कार्यक्रम र भ्रमण आदि मोटा मोटी कार्यक्रम हुन्छ । अर्को भित्री र बाहिरी खेलहरू (Indoor game & out door game) को पनि प्रसस्त प्रबन्ध गरेर नरमाइलो हटाउने व्यवस्था गरीएको छ । भित्री खेलहरूमा- तास, चेस, बुद्धिचाल, क्यारेम बोर्ड, बिलियर, टेबल टेनिस इत्यादि हुन् ।

बाहिरी खेलहरूमा -ब्याडभिन्टन, भलिबल, बास्केट बल फुट बल, रीङ्गबल, इत्यादि हुन् । बाजा बजाउन र गीत गाउन सिक्न सबै बाजाहरूको राम्रो प्रबन्ध छ । हारबिन, मेन्डोलिन, भाइलेन, पियानो र अरू चिना बाजाहरू सबैको प्रबन्ध छ । तेसो भएकोले विरामीहरू जतिसुकै टाढाबाट आएका भए पनि आफ्ना घरलाई विसैर पिकनिक (विनोद गमन) गएकाहरू भैं हर्ष र उल्लास अथवा आनन्द र उमंगले दिन विताएर बस्छन् । एक दुई जना असंतोषीहरू त कहाँ मात्र खालि हुन्छ र ? हो, खेल्ने कुरा चाही रोगीको दर्जा (रोगको अवस्था) अनुसार विस्तारै-विस्तारै मात्र पाइन्छ ।

त्यहाँ रोगीहरूले “हामी रोगीहौं” भन्ने कुरा विसर्ने एउटा कारण के पनि हो भने त्यहाँ खाने, पिउने कुरामा केही बार्नु पर्दैन । म पेकिड स्वास्थ्य निवासमा जानु भन्दा अगाडि नेपालमा मलाई खुर्सानी, अदुवा, लसुन-प्याज, दही, मुला, साग र गुन्द्रुकबाट कोसौं टाढा राखिएको थियो, यस्तै गर्दा म

खानु भन्दा अगाडि जहिले पनि भन् विरामी हुन्थे । त्यहाँ चीनमा त टी. बी.हुनेहरूले चुरोट र रक्सी बाहेक अरु सबै खान, पिउन हुन्छ । गुन्दुक, सिंकि अमिलो पारेको मुला, खुर्सानी, अदुवा, तेल, आरू, आरूबखरा आदि सबै हामीलाई त्यहाँ खान दिन्थ्यो ।

उनीहरूले एउटा अर्को कुरा पनि औषधीको रूपमा उपयोग गरेका छन् जस्मा तपाईंलाई विश्वासै हुने छैन । त्यो के ? त्यो ध्यान भावना हो । दिनको दुई घण्टा ध्यान नगरी हुन्न । बिहान एक घण्टा र दिउँसो एक घण्टा । यो पनि औषधी हो रे । यो ध्यान क्रम प्रसृतिकागारमा बाहेक सम्पूर्ण चीनका अस्पतालहरूमा फैलाइएको छ । सबैले ध्यान गर्ने पर्छ ।

म एउटा बौद्ध भिक्षु हूँ । मैले ध्यान भावनाको बारेका जानी राखेको छु, अरूलाई उपदेश पनि दिएको छु; तर साँच्चै भन्ने हो भने म आफैले ध्यान अभ्यास गरेकै थिइन । सारनाथमा बस्दा अरू भिक्षुहरू संग हामीले ध्यान गर्थौं । ध्यानमा मेरो त्यति धेरै मन जाँदैनथ्यो, त्यति रूचि पनि थिएन । चीनमा गएर चीनीयाहरूले मन दिएर स्वास्थ्यलाभको निमित्त ध्यान औषधीको रूपमा प्रयोग गरेको देखेर र आफैले पनि अभ्यास गरेर हेरेको हुनाले अहिले ध्यानको महत्व बुझेँ । आश्चर्यको कुरा हो चीनीयाहरू बाहेक अरु विदेशीहरू ध्यान गर्ने कुरामा त्यति वास्ता गर्दैनन्, गिन्तिनै राख्दैनन् ।

त्यो ध्यान गर्ने क्रम कस्तो हो ? त्यो ध्यान भावना क्रम

गौतम बुद्धले भन्नु भएको आना-पाना सति (आश्वास-प्राश्वास) क्रम अर्थात् सास लिने र छोड्ने कुरामा ध्यान दीइ राख्नु हो । फरक कति भने तथागतको ध्यान क्रममा मन स्थिर राख्ने र आफूलाई चिन्ने मुख्य उद्देश्य हो, साथै सासमा मात्र ध्यान राखी छाड्नु हो । चीनमा प्रयोग गरीएको ध्यान क्रममा दुईटा उद्देश्य छन् । एउटा पेट भित्र काम दिनु अथवा क्रियाशील बनाउनु हो । त्यस्मा पेट देखि सास उठाएर बाहिर फेक्नु र फेरि सास भित्र तान्नु हो । ध्यान जहिले पनि नाइटोको तल पार्नु पर्छ । ध्यानको कुरा सुनाउँदा गौतम बुद्धको पनि नाम लिन्छन् । बुद्धले नै भनि राखेको हो रे । पहिले पहिले त धार्मिक क्षेत्रमा मात्र ध्यान गरिन्थ्यो, अर्थ पनि राम्ररी थाहा थिएन न तेस्को महत्त्व नै थाहा थियो । मुक्ति पछि अहिले सम्पूर्ण चीनका स्वास्थ्य निवासहरूमा र अस्पताल पिच्छे ध्यान भावना गराई राख्दा त उनीहरू सांचै नै धर्मात्मा भएर आए । मन दृढ र एकता बलियो बनाएर ल्यायो । आफू-आफूमा झगडा गर्न नपर्ने परिस्थिति ल्यायो । तेसै भएर हो अरू समाजवादी देशहरू भन्दा पनि चीनका साम्यवादीहरू माथि पुगी रहेछन् ।

माथि स्वास्थ्य निवासका जति कुराहरू भनियो सबै मनो वैज्ञानिक उपचारको तरिका मात्र हो । चीनको स्वास्थ्य निवासमा टी. बी. भएकाहरूलाई औषधी केही पनि खाउदैन कि भने जस्तो पाठकहरूको मनमा पर्न सक्छ । तेसो होइन । औषधी पनि खाउंछ । इन्जेक्सन पनि दिन्छ । फोक्सो भिक्ेर, हाड काटेर पनि अपरेसन गर्छ । सात दिनको एक पटक स्कीनिङ्ग

गरेर हेर्छ जसबाट छाति भित्रको कामै नलाग्ने भएको धोद्रो (प्वाल) परेको सबै देखिन्छ , फोक्सोका घाउहरू सबै देखिन्छन् । त्यसबाट रोगको अवस्था थाहा पाउन सजिलो छ । महिनाको एक पटक रगत, खकार, दिशा र पिसाब जाँच्छ । टोमोग्राफि, बंक्रोग्राम, बंक्रोस्त्राफि आदि पनि प्रयोग गर्छन् जसबाट स्किनिङ्ग गरेर हेर्दा पनि नदेखिने रोगहरू पत्ता लाग्छन् । नाकबाट रबर नली पसाएर औषधी भरेर नसा सबै फुलाउन लगाई फोटो लिएर एनलार्ज गरेर हेर्छन् । अनि मात्रै अपरेसन गर्ने नगर्ने निर्णय गर्छन् ।

फोक्सोमा प्वाल परेकाहरूलाई अपरेशन गर्न नपर्ने गरी चीनका आयुर्वेद क्रमको वैद्य औषधीले निको पाउँछ । नाकबाट रबर नली पसाएर ठीक फोक्सोको प्वाल परेको ठाउँमा अडाई दिन्छ अनि त्यही रबर नलीको प्वालबाट इन्जेक्सन दिएर लसुन, अदुवा मिसाई राखेको औषधि भरी सके पछि रबर नली नाकबाट भिक्छन् । त्यस पछि खुट्टा तिर खाट एक हात जति माथि उठाएर दुई घण्टा सम्म उत्तानो परेर सुति रहनु पर्छ । यस किसिमबाट दिन दिनै तिन चार महिनामै प्वाल परेको फोक्सोको प्वाल पुरीएर जान्छ । यो उपचार क्रम संसार मा कहीं पनि छैन । जापान एक ठाउँमा छ भन्ने सुनें ।

अर्को एउटा उल्लेखनिय कुरा के भने छाति दुखेकोमा ढाड र छातितिरबाट त्यति नै मोटो धुप जस्को भित्र लसुन, अदुवा र जडी बुटी मिसाएर भरिएको हुन्छ, बालेर १५ मिनेट सम्म धुंवा लिएर बस्नु पर्छ । त्यो धुंवाले नसाबाट भएर

छातिमा असर गर्छ । अनि दुःखेको हराएर जान्छ । पेट दुःखेकोलाई पनि नाइटोमा नूनको धुलो अलिकति राखेर त्यही जडी बुटीको धुपको धुवा १५ मिनेट सम्म लिनु पर्छ । अनि केही दिन पछि पेट नदुःखने हुन्छ । बेसरी टाउको दुःख्यो भने कन्परामा दाहीने, देब्रेबाट दुईटा र नाकको अघिल्लो फेदमा एउटा गरी तीनवटा (अक्युपञ्चर) सियो घोपी राख्छ, १० मिनेट भित्र टाउको दुखेको निको हुन्छ ।

अब मेरो स्वास्थ्य लाभको साथै चीनको नयाँ परिस्थितिको बारेका पनि दुइटा कुरा भन्न चाहन्छु । किनभने चीनमा निर्माण र परिवर्तन भैरहेको कुराको उल्लेख नगरे सम्म मेरो यो लेखको महत्व र शोभा हुने छैन ।

हामीलाई महिनाको एक पल्ट, कहिले दुई पल्ट शहरमा ऐतिहासिक र दर्शनिय चीजहरू देखाउन लान्थे ! दुई तीन कोश टाढाका गाउँहरूमा त आठ दिनको एक पल्ट घुम्न लान्थे । दिन प्रति दिन धुम धाम संग उन्नति र प्रगति भैरहेको मैले देखें । तीन चार वर्ष अगाडि हेरेर आएको शहर र सडकहरू अहिले अर्कै भैराखेका छन् । अनि मेरो मनमा प्रश्न उठ्यो- कसरी यति चाँडै र उत्साह पूर्वक देश निर्माण गयो । कसरी Great Leap Forward लामो पाइला गरेर हिंडनु (एकदम छिटो काम भ्याउनु-अ.) People's Commune जन कम्युन र अरू साधारण काम सफल गयो । चीन बाहिर का मानिसहरूले त त्यहाँको उन्नतिको बारेमा सुनेर विशेष गरेर प्राश्चात्य देशका मानिसहरू 'यो प्रचार मात्र हो'

भन्छन् । यसो भन्नेहरूले चीनको एउटा उखानमा विश्वास गर्छ
होला- “सयवटा कानहरूले सुनेको कुरा भन्दा आँखाले एक
पल्ट देखेको पक्का र उत्तम हुन्छ, सत्य हुन्छ ।”

मैले यहाँ आफ्नो आँखाले देखेको यथार्थ अनुभव भएको
कुरा तपाईंहरूको अगाडि पोख्न लागेको छु । चीनले प्रचार
मात्र गरी रहेको होइन साँच्चै देशको विकाश गरी रहेकै छ ।
सबै क्षेत्रमा लामो छलाड साकार गरी रहेछ । के कुराको
रहस्य सुनेर तपाईंलाई आश्चर्य लाग्ने छ भने चीनाहरू बेसरी
बलियो गरी एक ढीका भएर रहेको छ र उनीहरू मा फुटाएर
फुटाउन नसकिने एकता र सहयोग छ । चिनाहरूको एउटै मुख
भैँ बोलि रहेको र विश्वास हो- “सबै मिलेर बस्यौं भने हामी
टिक्न सक्ने छौं । एउटै भएर मिलेनौं कि हामी बिग्रने छौं ।”
अर्थात् “एकताले उत्थान भेदले पतन” यहीनै मूलमंत्रले गर्दा हो
लामो छलाड, जन कम्यून र साधारण कामहरूमा अभूतपूर्व
सफलता पाएको ।

चिनाहरूले यति चर्को दुःख सहेर काम गरी रहेको
स्वार्थपूर्ति र व्यक्तिगत हितको लागी होईन, न तेस्तो भावना
राखेर नै हो बरू राष्ट्रहित र बहुजन हिताय बहुजन सुखायको
मुख्य उद्देश्य अगाडि राखेर अगाडि बढी रहेको हो ।
यसरी अगाडि बढी रहेकाहरूको निमित्त सच्चा देश सेवक
र योग्य मार्ग प्रदर्शक पनि प्राप्त भएको छ- चीनको
कम्युनिष्ट पार्टी जस्को नेता माओत्से-तुङ्ग हो । यो कुरा हाम्रा
श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवलाई अनुभव

भयो भन्ने कुरा पेकिङ्गका जनताले स्वागत गरेको जवाफको रूपमा श्री ५ ले दी बक्सको भाषणबाट थाहा हुन्छ जुन भाषण पेकिङ्ग रेडियो र नेपाल रेडियोले दुई-तीनपल्ट प्रसारित गरेको थियो ।

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवले परम्परा देखि रही आएको नेपाल-चीन मितेरी गांठो भन्नु बलियो पारी बक्स्यो । यो कुरा नेपालको इतिहासमा स्वर्णाक्षरले अङ्कित भै सक्यो । यो घटना नेपालको लागी महान ऐतिहासिक र भाग्यको कुरा हो; सराहनिय कुरा हो । दुःखको कुरा हो अराष्ट्रीय तत्वहरूले नेपाल चीन मैत्री जुन श्री ५ ले बलियो पारी बक्स्यो त्यसलाई बिगार्न कुचेष्टा गरी रहेछन् । तर प्रतिक्रियावादीहरूको दिउंसोको सपना दिउंसोको सपना मात्र भएर रहने छ, कहिले पनि साकार हुने छैन । आज संसारमा नेपाली जनता र चीना जनताको मैत्री बिगार्न गरीने सबै ताकत टुक्रा टुक्रा भएर जाने छ । ल्हासा काठमाण्डू राजमार्ग नै बलियो मैत्री हो ।

अँ ! ! माफ गर्नुोस्, म चीनको कुरा गर्दा गर्दै चिप्लीएर गएँ । तपाईंले चीनको सबै ठाउँमा नया चेहरा आएको देख्नु हुनेछ, खेतमा र स्कूल कलेजमा । यो अवश्य हो उनीहरूमा थकाई भन्ने छुदै छैन कि भने भैँ कठोर परिश्रम गरी रहेछन् । चीनीयाहरूको हृदय परिवर्तन भयो भन्ने थाहा नपाउने जननेता श्री गणेशमान जस्ता चढेकाहरूले त त्यसरी परिश्रम गरी रहेको देखेर गोरू जोते भैँ मानिसलाई जोतेको छ भन्ला ।

नजान्ने र नबुझ्नेहरूले यसो नभने अथवा यसरी उल्टा बुझ्नलिए अरू कसले यसो भन्छ ।

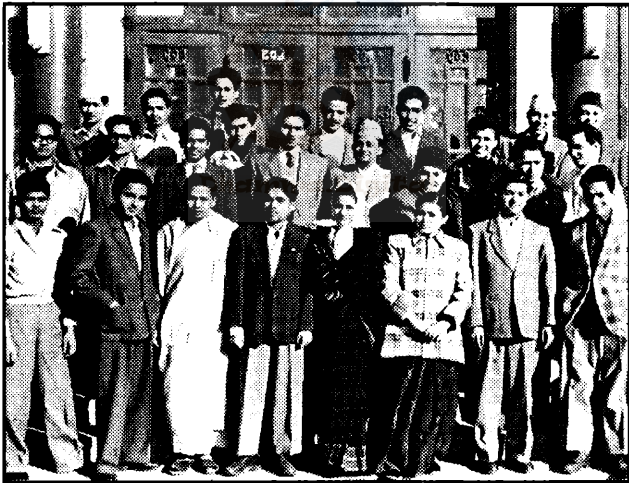
चीनमा मलाई सबभन्दा प्रभाव पारेको त्यहाँको सांस्कृतिक जीवनले हो । माथि देखि तल सम्मका सबैको, सबै वर्गको सांस्कृतिक जीवन उच्च हुँदै जान थाली सकेको छ । सांस्कृतिक जीवनलाई खुब महत्व दी राखेको देखिन्छ ।

यसरी सांस्कृतिक र सामाजिक सुधार भएता पनि चीनमा कठिनाई र समस्या सबै समाधान भयो भन्न सकिन्न । त्यहाँ पनि एक दुई जना गलित गर्नेहरू बाँकी छन् । अराष्ट्रीय तत्त्वहरू एक दुई जना बाँकी छन् । तर अरू देशहरूमा भैं छैन । प्राकृतिक प्रकोपले चीनमा एउटा होईन धेरै समस्या भैरहन्छ । कहीं अति बृष्टी हुन्छ, कहीं सुखा । कहीं नयाँ-नयाँ योजनाहरू बिगार्न प्रयास गरी रहने अराष्ट्रीय तत्त्वहरू पनि छन् जस्तो बुझिन्छ । तर चीनको भविष्य उज्वल छ । जब सम्म उनीहरूको प्रबल एकता भङ्ग हुँदैन चीनलाई बिगार्न संसारमा कसैको पनि केही ताकत छैन । यसको मुख्य कारण अध्यक्ष माओत्सेतुङ्गको कुसाग्र बुद्धि र कार्यक्षमता हो जस्ले चीनाहरूको हृदय अभूतपूर्व रूपले परिवर्तन र राष्ट्रको काया पलट गरेर संसारको ध्यान आकर्षित गर्‍यो ।

चीनको बारेमा मैले थाहा पाएर आएको धेरै छ । सबै यहाँ यो सानो पुस्तीकामा समावेस गर्न सकिँदैन । त्यसैले यहाँ संकेत मात्र गर्नुछु । मैले चीनमा निम्न लिखित कुराहरू देखेर आएँ :- (१) हृदय परिवर्तन (२) एकता

(३) सहनशीलता (४) समानता (५) अनुशासनप्रिय (६) परस्पर सहयोग (७) उत्तर दायित्वशील (८) परिश्रमी (९) कुरा थोरै र काम बढता (१०) सुरक्षाको ब्यवस्था (११) इमान्दारी (१२) सादा जीवन ।

फेरि एक पल्ट पेकिङ्ग स्वास्थ्य निवास तिर आउनुोस् । पेकिङ्ग स्वास्थ्य निवास स्थापना गरेको मुख्य उद्देश्य एशिया, अफ्रिका र लेटिन अमेरिकाका विद्यार्थीहरूको मैत्री बलियो पार्नु हो । ■

नेपाली विद्यार्थीहरू पेकिङ्ग स्वास्थ्य निवासमा स्वास्थ्यलाभ गर्दै

फोसा (थप) एउटा-

टोखा स्वास्थ्य निवास

सुन्दा त हाम्रो नेपालको टोखामा भएको स्वास्थ्य निवासमा पनि प्रबन्ध राम्रो जस्तो छ तर प्रबन्ध गर्नेहरू । श्री ५ को सरकारले धन्यैले त्यतिको खर्च गरेर टी.बी. को उपचार गरी रहेछ भन्नु पर्छ । हुन त उपचार गरी रहेछ भन्नु भन्दा टी.बी. का बिरामीहरू पालि राखेको छ भन्नु पर्ला जस्तो छ । किनभने यहाँ अपरेशन र अरु आधुनिक ढंगका उपचार विधिको प्रबन्ध छैन । हुन त हाम्रो देश गरीब छ । हाम्रो श्री ५ को सरकार गरीब छ । स्वास्थ्यको लागि मात्र खर्च गरेर देशको काम चल्दैन । अतः मेरो विनम्र प्रार्थना र सुभाव छ श्री ५ को सरकारको स्वास्थ्य मंत्रालयले अपरेशन नगरी नीको नहुने टी.बी का बिरामीहरू चार, पाँच वर्ष सम्म टोखा स्वास्थ्य निवासमा राखेर पालि राख्नु भन्दा उसैलाई चार, पाँच वर्षको निमित्त हुने खर्चले नै बिरामीलाई विदेश पठाएर अपरेशन गराउने प्रबन्ध भयो भने महान मानव सेवा हुनेछ । पैसा खर्च गरे भैं सफल हुनेछ । हाम्रै देशमा अपरेशन मसिन भिकाएर उपचार गराउन

पेइचिङ्ग स्वास्थ्य निवास र मेरो चौथो चीन भ्रमण _____ १५

पाए त भन्न वेस हो । तर हाम्रो देश गरीब छ । अहिले नै यो कुरा साकार हुन गाह्रै छ । सजिलो त तीन चार वर्षको उसलाई हुने खर्च र वाटो खर्च राखेर विदेशमा अपरेशन गराउन पठाउनु उत्तम भन्न अत्युक्ति न होला ।

यस्तो प्रार्थना मैले किन गरेको भने- अपरेशन नगरी नहुने धेरै टी.बी. का बिरामीहरू, जस्को आर्थिक दुर्दशाले गर्दा विदेश जान नसकेर त्यसै जीवन त्याग गरेर गए । अरू धेरै टी.बी.का बिरामीहरू घर, खेत बंधकि राखेर अपरेशन गराउन विदेश गए । विदेशमा उपचार गराउन गएका छन्, तर मनमा त्यो साहु कसरी तिर्ने भन्ने मात्र आई रहन्छ । कसरी घर, खेत निखन्ने (फिर्ता लिने) भन्ने आर्थिक र मानसिक चिन्ताले मुक्त हुदैन, जब कि टी.बी. का बिरामीहरूले चिन्ता कति पनि लिन हुदैन । यो स्वयं आफूलाई अनुभव भएको कुरा हो । कपोल कल्पित कथा होइन, अतः यतातिर एकपल्ट जनहित कामी श्री ५ को सरकारले कृपा दृष्टि राख्ला भन्ने मेरो क्षुद्र बुद्धिको विश्वास हो । अस्तु !

जय नेपाल चीन मैत्री

[प्रस्तुत टोखा स्वास्थ्य निवासको कुरा ५० वर्ष अगाडिको अवस्थाको हो । अहिले नेपालमा पनि स्वास्थ्य व्यवस्था सेवा राम्रो भइसकेको छ ।]

मेरो चौथो चीन भ्रमण

मेरो सपना मध्ये एउटा हो चीन भ्रमण । सन् १९५६ मा म हिन्दू विश्वविद्यालय वाराणसीमा पढ्दै थिएँ । त्यसताका पूज्य गुरु अमृतानन्द महास्थवीरको एउटा चिठी प्राप्त भएको थियो । त्यसमा लेखिएको थियो- अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षु प्रतिनिधि मण्डल चीन भ्रमणको लागि निमन्त्रण आएकोछ । नेपालको तर्फबाट तिमी जाने । यो पत्र पाएको दिन मलाई अनुभव भएको आनन्द शब्दद्वारा प्रकट गर्न सकिदैन । यतिमात्र भन्छु- मेरो सपना पूरा हुने भयो ।

त्यो प्रतिनिधि मण्डलमा भएका भिक्षुहरूमा भारतीय दुई जना, थाइल्याण्डका चारजना, कम्बोडियाका एकजना, लाओसका एकजना, दक्षिण भियतनामका एकजना भारतीय दुईजना र श्रीलंका एकजना बाहेक उनीहरू सबै विद्यार्थी थिए । सन् १९५६ भनेको चीन जनक्रान्तिबाट मुक्ति पाएर भर्खर ८ वर्ष मात्र भएको थियो । मतलब कम्युनिष्ट शासन भएको थियो । त्यसताका कम्युनिष्ट चीनको विरोधमा संसदीय प्रजातन्त्र देशहरूले खुब प्रचार गरिरहेको थियो । चीनमा पेइचिङ्ग स्वास्थ्य निवास र मेरो चौथो चीन भ्रमण _____ १७

कम्युनिष्ट सरकारले बौद्ध विहारहरू धमाधम भत्काइरहेको र बौद्ध भिक्षुहरूलाई मारिरहेको खबर सुनिन्थ्यो । सुने युवा भिक्षुहरू चीवर वस्त्र छोडेर गए र धेरै भूमिगत भए । यही भ्रम निवारणार्थ अन्तराष्ट्रिय भिक्षुहरूलाई हेर्न बोलाए । चीन सरकारले विहारहरू भत्काएको छ कि यथावत छ । हामी सबै उत्सुकताका साथ चीनमा गएर बौद्ध विहारहरू दर्शन गर्न गयौं । कुनै कुनै विहारहरू भत्कियो होला जहाँ बिरोधीहरू लुकिराखेकोले । हामी पेकिङ (पेइचिङ) सांघाई, नन्किङ, हानचाउ, कुनमिन आदि प्रान्तमा रहेका विहारहरू हेर्न गयौं । विहारहरू यथावत नै भएको देखें त पहिले र अहिले जस्तो पुष्पधूप चढाइएको देखिएन । अहिले जस्तो धूपवत्ती बेचिरहेका नाङ्गलो पसलेहरू पनि देखेनौं । अहिले त हाम्रो स्वयम्भू र बौद्धमा जस्तै श्रद्धालुहरूको हुल देखिन्छ । धूपवत्ति बालिरहेको देखें धूपवत्तिको पसलहरू पनि थुप्रै देखिन्छ । भिक्षुहरूको चहल पनि देखें ।

हामी पहिले गएको बेलामा भिक्षुहरू बाहिर जान पर्दा चीवर वस्त्र पोको पारेर लगे । विहारमा पुग्दा मात्र वस्त्र लगाएर पूजा गर्दथे । लाजले हो कि भयले त्यो थाहा भएन । पहिले भिक्षुहरूको धार्मिक विश्वास थियो टाउकोमा बत्ती बालेर तपस्या गर्ने । अहिले त्यो अन्धविश्वास हराएर गएको छ । अहिले पनि पुरानो भिक्षुहरूको टाउकोमा बत्ती बालिएको चिह्न देखिन्छ । त्यसैले थाहा हुन्छ कि भिक्षुहरू गुप्तबास बसेका हुन् ।

हामीहरूलाई केवल विहारहरू मात्र देखाइएन नवनिर्माण भएका कामहरू देखाइदिइ । निर्माण कार्य युद्धस्तरमा भइरहेको देखें । पहिले त खुला चर्पीको अवस्था भएकोमा नयाँ कम्युनिष्ट

सरकारले ठूलो टहरा जस्तो घर बनाएर सार्वजनिक चर्पी बनाएको छ । लाइन बसेर दिसापिसाब गर्नै गर्छन् । अर्को पानीको व्यवस्था नभएको ठाउँमा धाराको व्यवस्था गरिएको छ र स्कूल नभएको ठाउँमा छाप्रो र भोपडी बनाएर स्कूल चलाइरहेको देख्यौं । अहिले बिलकुल बदलिसक्यो ।

किसान परिवारका केटाकेटीहरू सात आठ ठाउँमा टालेका लुगा लगाएका केटाकेटीहरू देख्यौं । अहिले कल्पना गर्न नसक्ने गरी परिवर्तन भइसक्यो । भिखारीहरू देख्यौं । भिखारी समस्या अहिले पनि हल भएको छैन जस्तो छ । यसपाली चार जना भिखारीहरू देखें । चारैजना धार्मिक पर्यटनस्थलमा देखें । एकजना बूढो भिखारी एउटा बौद्ध विहारको गेटमा, एकजना अपाङ्ग, एकजना अन्धो, एकजना भिक्षु एकसरे प्लेट हातमा लिई मागिसरहेको सम्मेलनस्थलमै । एकजना उपासिकाले १०० रूपियाँ र अरू एकजनाले २० रूपियाँ मलाई दान दिएका थिए । तर त्यो भिखारी भिक्षुलाई कसैले पैसा दिएको देखिएन । एकजना भिखारीलाई मैले पैसा दिन खोज्दा दोभाषेले रोकिदियो । उसले भन्यो- सरकारले उनीहरूलाई व्यवस्था गरिदिएको छ । असन्तुष्ट बनेर भागेर यहाँ माग्न आएको हो । यिनीहरूलाई पैसा दिनु हुँदैन । बानी विग्रीन्छ रे । अनि सम्झना आयो हाम्रो काभ्रे पाँचखाल अनाथालयबाट भागेर काठमाडौं गएर भीख मागेर बसेका छन् । मैले सोधें- किन पाँचखाल अनाथालय छोडेर आएको ? उसको उत्तर थियो- मासु खान पाइँदैन । त्यहाँ हामीले पनि त्यस अनाथालयमा भोज खुवायौं । मासु नभएकोले उनीहरूले भने- साधु खाना पो रहेछ । त्यसैले

भागेर आफनो इच्छा अनुसार खान पाइन्छ । त्यस्तै चीन सरकार को व्यवस्थाप्रति असन्तुष्ट भएर भागेर मागिरहेको होला ।

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भिक्षु प्रतिनिधि मण्डल सँगै चीन भ्रमणको सुखद घटना चीनका अध्यक्ष माओत्से तुङ्गसंग हात मिलाएर कुरा गर्ने मौका पाएको हो ।

दोस्रो पल्ट सन् १९५९-६० मा टिबी रोगको उपचार्य पेकिङ्ग अन्तर्राष्ट्रिय स्वास्थ्य निवासमा चीनमा गएको थिएँ । लगभग दुई वर्ष त्यहाँ बसेर स्वास्थ्यलाभ गरि नयाँ जीवन पाएर फर्किएँ । दुई वर्षभित्र धेरै देख्न र सिक्न पाएँ । दुई जना एक विदेशीहरूलाई ठग्ने व्यक्तिहरू भएको देख्न पाएँ । पोष्टअफिसको एकजना कर्मचारीले मलाई नै ठगेको थियो । तर आश्चर्य के भने त्यहाँ ठग्ने र भ्रष्टाचारी व्यक्ति मुश्किलले एक हप्ता मात्र टिक्न सक्थ्यो । किनभने सबै ठाउँमा गुप्तचर मतलब सिआईडी उपस्थित हुन्थ्यो । उसले तुरून्तै रिपोर्ट गरिहाल्छ । अनि गैर कम्युनिष्ट व्यक्ति भए चर्पी सफा गर्ने काममा सरुवा गरिदिने । कम्युनिष्ट पार्टीका सदस्यले ठूलो भ्रष्टाचार काम गरे मारिदिन्थे । सजाय कडा भएकोले मानिसहरू सतर्क भई भ्रष्टाचार गर्न हिचकिचाउँछन् । बुद्धले भन्नुभएको थियो- लाज र भयले गर्दा मानिसहरूले अपराध काम गर्दैनन् । त्यसको रक्षा भइरहेको हुन्छ । चीनमा पनि भयले गर्दा अपराध कम भएको मेरो अनुभव र अनुमान हो । हुन त बेकारी समस्या नभए मानिसहरूले किन अपराध गर्ने ? हाम्रो शहरमा धेरै मानिसहरूको भीड देखिन्छ । किन कि काम छैन । एक जनाले काम गरेर चार पाँच जनालाई पाल्नुपर्छ । त्यहाँ हामीकहाँ जस्तो

मानिसहरूको जमात र हुल देखिदैन । त्यत्रो जनसंख्या भएको देशमा त्यति जनसंख्या देखिदैन किन कि मानिसहरू काममा ब्यस्त छन् । मानिसहरू हेर्न बसपार्क, रेल्वे स्टेशन, एयरपोर्ट नै जानुपर्छ ।

टि.बी. रोगको उपचारको क्रममा बाहिर घुम्न पाइन्थ्यो । शैक्षिक भ्रमण जाने मौका पाइन्थ्यो । एकदिन यस्तो घटना देखें । एक जना मान्छे मरेको रहेछ । मसानभूमिमा थिए । त्यहाँ मूर्दा संगै राम्रा लुगा मात्र होइन काम लाग्ने राम्रा भांडाकुडा, खाट र बिछ्यौना आदि सबै मूर्दासंगै गाडिदियो । त्यहाँ उपस्थित भएका युवावर्गसंग सोधेको थिएँ - चीन कम्युनिष्ट देश र सरकार भनिन्छ । यो अन्धविश्वासको काम अहिलेसम्म जीवित छ कसरी ?

एकजना युवकले उत्तर दियो बूढापाकाको चित्त किन दुखाउनु ! बूढापाकहरूको विश्वास छ- मूर्दासंगै आधारभूत आवश्यक वस्तु गाडिदिइमा सबै वस्तु अर्को जन्ममा पाइन्छ रे । पुरानो संस्कार र विश्वास बदल्न सजिलो छैन । उनले भने- हामी युवा पुस्तामा यस्तो अन्धविश्वास छैन । यो भयो सन् १९६० तिर आँखाले देखेको घटना ।

त्यसपछि सन् १९९८ मा संसदीय प्रतिनिधिमण्डलको सदस्यको रूपमा चीन भ्रमण गर्ने मौका मिलेको थियो । त्यसताका सभामुख दमननाथ ढुगांना प्रतिनिधि मण्डलको नेता हुनुहुन्थ्यो । उहाँ असल नेता हुनुहुन्छ । चीनमा हामीलाई खुब धुमधामसंग स्वागत गरियो । दुवै देशको मित्रता हिमालय जस्तो पवित्र र दृढ छ भनी चर्चा भएको थियो । त्यहाँ कतै कसैले

चिनियाहरूले माओत्से तुङ्गको नाम नलिएको देख्दा खल्लो लाग्यो । तर हाम्रा प्रतिनिधि मण्डलका नेता दमननाथ ढुंगानाले चीनको विकासमा माओत्से तुङ्गको ठूलो देन भएको चर्चा गर्नुभएको थियो । त्यस भ्रमणताका थाहा पाए कि चीनको विकास द्रुत गतिमा भइरहेको छ । रहनसहनमा धेरै नै परिवर्तन भइसकेको छ । समाजवादको रूपरेखा बदलिरहेको मतबल खुला बजारको हावा लागेको रहेछ । भ्याल खोल्दा हावासँगै भिङ्गा पनि पसेजस्तै व्यापारवर्गमा विकृति उत्पन्न भइरहेको देखें ।

सन् २००९ मा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनमा भाग लिन पाए । पेकिङबाट धेरै टाढा सियाङ प्रान्तमा सम्मेलन भएको थियो । निमन्त्रणा पत्र जुन १६ तारिखमा लेखिएको थियो । तर मेरो हातमा परेको अक्टोबर ४ तारिखमा मात्र । भिक्षुहरू र लामाहरूलाई भिसा नदिनु भनेर चीनको परराष्ट्र मन्त्रालयले काठमाडौंको चिनिया दूतावासलाई निर्देशन पठाएको रहेछ । मेरो बारेमा महिनाभर अध्ययन गरेपछि मात्र निमन्त्रणा पठाए । भिसा र टिकट जानेभन्दा दुई दिन अघि मात्र पाएको थिए । म एकलैलाई मात्र निमन्त्रणा आएकोले मैले जान्न भने । मलाई चीन जाने बारेमा लमी बनेका हिरण्यलाल श्रेष्ठ म सँगै जाने भयो उहाँलाई एकतर्फी मात्र यातायात व्यवस्था मिलेको कुरा थियो । पछि एकतर्फी पनि पाइएन । उहाँ र चीनका लागि नेपाली राजदूत टंकप्रसाद कार्कीले मलाई धेरै आत्मीयताका साथ सहयोग गर्नुभएको थियो । उहाँ कर्तव्य परायण र मिलनसार व्यक्ति हुनुहुन्छ । दुईदिन पेङचिङस्थित नेपाली

दुतावासमा नै बसेर आएँ । अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन चीनको सियाङ प्रान्तमा भएको थियो । तीन दिन सम्मेलन भएकोमा यथार्थ कुरा बुझ्न सकिएन । चिनिया भाषामा मात्र भाषण भयो । अनुवाद भएन । म एकजना मात्र विदेशी भिक्षु थिएँ । अरू सबै भिक्षुहरू चिनियाहरू थिए । सम्मेलन चिनियाहरूको विश्वास लिनको लागि मात्र भएको महसुस भयो । विदेशी भाषण दिनेहरूमा नेपाली राजदूत टंकप्रसाद कार्की, भारतीय दुतावासका सांस्कृतिक प्रतिनिधि, म स्वयं र हिरण्यलाल श्रेष्ठ थियौं ।

मेरो चौथो चीन भ्रमणको केही अनुभव उल्लेख गर्नु आवश्यक ठान्दछु । माओत्से तुङको पालामा सादा जीवन उच्च विचारको वातावरण थियो । अब उच्च जीवन सादा विचारमा परिवर्तन भएको देखें । बुद्धको विचार पनि सादा जीवन उच्च विचार हो तर बुद्धका अनुयायी बौद्धहरूले बिसेजस्तै चीनमा पनि माओत्से तुङको चीन हराएर गएको जस्तो छ लाग्यो भन्नुमा अत्युक्ति नहोला । बुद्धले भन्नुभएको थियो— मानिस जन्म हुँदा चित्त पवित्र थियो । तर आज अपवित्र वातावरणले गर्दा पवित्र हृदय अपवित्र हुन पुग्यो । मतलब चीन पनि विश्वको वर्तमान बिलासी र सुविधाभोगी वातावरणको प्रतिस्पर्धा गर्नु परेकोले परिवर्तन आउनु बाध्य भयो ।

माओत्से तुङको पालामा चीनभरि सामानको मूल्य एउटै थियो । अहिले त रू.५० को सामानलाई २०० रूपैयाँ भाउ भन्ने गर्छन् । यही नै हो भ्याल खोल्दा हावासंगै भिँगा पनि पस्छ भनेको । चिनियाहरूको रहनसहन खूब चिटक्क परेको

देखिन्छ । वर्तमान चीनमा समाजवादी अर्थ नीति खुकुलो भएपनि जनवादी अर्थनीति राम्रो भएको देखिन्छ । मलाई राम्रो लागेको कुरा के भने त्यहाँ हाम्रो नेपालमा जस्तो नेपाल बन्द, चक्काजाम, जिन्दावाद, मूर्दावाद आदि नारा सहितका जुलुस निस्केको देख्न दुर्लभ छ । हामी कहाँ जस्तो फोहरको पहाड देख्न पाइएन । खुलमखुला घुस लिई भ्रष्टाचार गर्ने कमिसनखोर दुर्लभ छ । हामीकहाँ बिजुलीको मिटर जडान गर्न, पानीको धारा जडान गर्न र टेलिफोन लाइन जडान गर्न खुल्लमखुला चियाखर्च, टेलिफोन तारको लागि दुईतीन हजार लिने गर्छन । यस्तो घटना चीनमा हुँदैन । चीन संग पेट्रोल, डिजेल लिने कुरा गर्दैन किनभने कमिशन खान पाईदैन । कम्युनिष्ट देशमा व्यापार गर्दा कमिशन खान मुस्किल हुन्छ ।

चीनमा सडक घरहरू फराकिलो गर्नुपर्दा सडकको किनारमा भएको घरहरू तुरून्तै भत्काइदिन्छ । किनकि घरहरू सरकारकै हुन् । विरोध गर्ने प्रश्न उठ्दैन । चीनमा विरोधको लागि विरोध गर्ने संस्कृति नै छैन । हामीकहाँ प्रजातन्त्र लोकतन्त्र आयो भनिन्छ, वातावरण छाडातन्त्र छ । सरकारले राम्रो काम गर्दा पनि विरोधकौं आवाज आउँछ । बुद्धको विचारमा पनि प्रजातन्त्रमा विरोध गर्न पाइन्छ तर विरोधको लागि विरोध गर्न स्वतन्त्रता छैन । रचनात्मक विरोध गर्न सकिन्छ । हुन त संसदीय प्रजातन्त्र देशमा देशभन्दा पार्टी ठूलो हुन्छ । फरक यतिमात्र छ चीन र नेपालमा, चीनमा पनि कम्युनिष्ट पार्टीको सरकार छ तर काम जनमुखी हुन्छ ।

वर्तमान चीनको परिस्थितिले संसदीय प्रजातान्त्रिक

देशलाई चुनौती दिइरहेको देखिन्छ । किनभने सारा संसदीय प्रजातन्त्र देशमा कमिशन खान, घुस खान, सरकार ढाल्नलाई सांसद किन्न खेल हुन्छ । कुनै देशमा लाख होइन करोडौं पैसा दिई सांसद किन्ने गरिन्छ । चीनमा, कम्युनिष्ट देशमा सांसद खरीदविक्रीको संस्कृति छैन । हाम्रो देशमा राष्ट्र बिग्रे पनि राष्ट्रपति ठूलो छ । राष्ट्रपति रक्षा हुनुपर्छ । चीनमा यस्तो संस्कृति छैन भन्नु अत्युक्ति हुदैन होला ।

पुनश्च, चीनमा ट्याक्सी मिटरमा एकरूपता र सस्तो पनि छ । भन्नु कि ठहिटीदेखि पाटनसम्म जानलाई ३०-३५ रूपिया भए पुग्छ । तर हामीकहाँ त्यति दूरी जानलाई रू. २५०/- सम्म लाग्छ । इमान्दार ट्याक्सी मिटर भए २००/- लाग्छ । ढल्कोवाट पुरानो बसपार्कसम्म ट्याक्सी भाडा रू. १५०/- लाग्छ । चीनमा भए रू. २५/- मात्र लाग्छ ।

Dhamma Digital

मेरो चौथो चीन भ्रमण - २

बुद्धले भन्नुभएको छ- “अचिन्तितम्पि भवति चिन्तितम्पि विनस्सति” अर्थात् “नचिताएको कुरा हुन्छ, चिताएको कुरा हुँदैन ।” यसपाली मैले नचिताएको चीन भ्रमण गर्न मौका पाएँ । तर मेरो चीन भ्रमण गर्ने कुरा मिलाउने श्री हिरण्यलाल श्रेष्ठलाई भनेको थिएँ ल्हासा घुम्न पाए मात्र चीन जाने । दुई तीन दिन पछि खबर आयो ल्हासामा पनि भ्रमण गर्न पाउने भयो त्यसो भए त जान्छु र मसंगै हिरण्यलाल श्रेष्ठ पनि जाने निर्णय भयो ।

२००९ नोभेम्बर २३ तारिखका दिन Air China प्लेनबाट उडेर गयौँ । दुई घण्टामा ल्हासा पुग्यौँ । एक घण्टा मात्र ल्हासा एयरपोर्टमा प्लेन रोक्यो । त्यहाँ चार ठाउँमा कडाका साथ चेकिङ भयो । जुत्ता र पेटी आदि पनि एक्सरेमा राखी जाँच गरियो । प्लेन चीनका राजधानी पेकिङको लागि उड्यो । हामी दुबै पेकिङ (पेइचिङ) पुग्यौँ । मेरो ल्हासा भ्रमणको इच्छा हिस्स भयो । भ्रमणको त के हवाई जहाजबाट पनि हेर्न पाइएन । फर्केर आउँदा पनि हेर्न पाइएन । “आसां घात” आशा पूरा भएन ।

२६ _____ पेइचिङ स्वास्थ्य निवास र मेरो चौथो चीन भ्रमण

असंख्य हिमालय र हिमालबाट बगिरहेको स्वच्छ र पवित्र जलधारा, तलाव देखेर अति आनन्दको अनुभव भयो । ४० प्रतिशत जति हिमालय पग्लेर गइसक्यो । मतलब हिमालय पहाड नांगाढुंगा पहाड भइसक्यो । जलवायु परिवर्तन भएकोले हिउँ पग्लेको हो भन्ने कुरा आँखाले प्रत्यक्ष देख्न पाएँ । हिमालय पहाड मुनि समतल भएको ठाउँमा बस्ती बसेको देखें । साथै हाम्रो सीमानासम्म पहाडको बीच-बीचबाट रेलमार्ग बनाइसकेको पनि हेर्न पाएँ । दुःखको कुरा हवाइ जहाजबाट लहासा हेर्न पाउँला भन्ने आशा थियो तर पाइएन । निराश भएँ ।

पेकिङबाट सिन्डुड र सियाङ पुगियो । त्यही सम्मेलन हुने ठाउँ हो । सिन्डुडमा एकदिन एक रात बसेको थिएँ । त्यहाँ होटलमा बस्दा होटलका कर्मचारीहरूले कोठासम्म सामान पुऱ्याइदिए । पैसा तिर्न परेन । खाने ठाउँमा पनि बिल ल्याउँदा पैसा रू. २०, २५ छोड्न परेन । अरू देशमा पैसा छोडेर आउने चलन छ । त्यहाँ त्यस्तो चलन रहेनछ ।

पेकिङमा दुईदिन नेपाली राजदूतावासमा आत्मीय र सम्मानका साथ बस्यौँ । राजदूत टंकप्रसाद कार्कीले भन्नुभयो— सम्मेलनमा नेपालबाट एकजना प्रतिष्ठित भिक्षु उपस्थित हुनु परेकोले यहाँको नाउँ प्रस्ताव गरिएको हो उहाँ राजदूत र प्रमुख सचिव राजराम बर्तोला हामीसंगै सम्मेलन स्थलसम्म जानुभयो । पाँचतारे होटलमा वस्न मिलाइएको रहेछ ।

यसपाली सन्तोषको कुरा हो— बुद्धको दन्तधातु (दाँत) अस्तिधातुको र बुद्धको बीचको अंगुली अस्तिधातुको दर्शन गर्न

पाएको । बुद्धको बीचको अंगुली अस्तिधातु हालसम्म उत्खनन गर्दा पाएको रे । उत्खनन गर्दा पाएको अस्ति भएको बट्टामा लेखेको छ रे, राजा अशोकले धर्मदूतसगै पठाउनुभएको हो । यो अति महत्व पूर्ण ऐतिहासिक कुरा भयो । त्यो अंगुली अस्तिधातु राखेको मन्दिर अति सुन्दर छ । चीन सरकारले त्यो मन्दिर बनाउन अबौं पैसा खर्च गरेको छ । अति रमणीय बातावरणमा मन्दिर बनाइदिएको छ । तीनपाङ्ग्रे टेम्पूमात्र जाने व्यवस्था मिलाएको छ । दायाँबायाँ ठाउँ ठाउँमा भिक्षुहरूको र देवताहरूको ठूलठूला मूर्तिहरू स्थापना गरिएको छ ।

प्रसङ्ग बदलौं, सन् १९९८ सालमा संसद्को प्रतिनिधिमण्डलसगै चीन भ्रमण गर्दा पेकिङ सहर घुम्ने अवसर पाएको थिएँ । त्यस बखत एउटा ठाउँमा लेखिएको देखेँ-पाकेटमारदेखि होसियार । देख्दा अचम्भ लाग्यो । यसको कारण खुलाबजार नीति मात्र होइन, प्रवासी चिनियाहरू हडकडबाट, ताईवानबाट र मकाउबाट चीन प्रवेश गरेर बसेका छन् । उनीहरूको साथै चीनमै बसेका चिनियाहरू जुन कि कम्युनिष्ट शासन विरोधी अर्थात् संसदीय प्रजातन्त्र प्रेमीहरूले चीनको बदनाम गर्न यस्ता कुसंस्कार, कुसंस्कृति सुरु गरेको अनुमान र आशंका छ । माओत्सेतुङको पालामा पनि बूढापाकाहरू जुन कम्युनिष्ट सरकार मन नपरेकाहरूको अभद्र व्यवहार गरिरहेको मैले आफ्नै आँखाले देखेको छु । बूढापाका कर्मचारीहरूले हामीप्रति दुर्व्यवहार गरेका थिए ।

भूतप्रेतको विरोधको आन्दोलन कम्युनिष्ट सरकारले प्रचार गरिरहेको थियो । त्यही बेला भिक्षुहरू राती राती भूत

बनेर आएर डराउने काम गरिरहेका थिए । उनीहरूलाई युवा वर्गले समातेर भण्डाफोर गरिदियो । बोक्सीको पनि बिगबिगी थियो । चीन मुक्ति पछि बोक्सी, भुतप्रेत र कुबिद्या सबै सखाप भएको छ ।

माओत्से तुङको असफल योजना-

माओत्से तुङले नौलो जनवादी योजना बनाउनुभएको थियो- त्यो हो जनकम्युन अर्थात् १२, १५ परिवारको सामूहिक जीवन । सामूहिक खेतीपाती र सामूहिक पशुपालन । अहिले पनि कतै कही यो प्रथा चलिरहेको छ भन्ने सुनें तर भनिन्छ माओको यो योजना असफल भएको छ । यसबारे मलाई राम्रो ज्ञान छैन ।

सांस्कृतिक क्रान्ति-

तत्कालीन राष्ट्रपति लिउसाउचिले आफ्नो विचार प्रकट गर्नुभयो रे ४० औं वर्षसम्म जनक्रान्तिमा भाग लिएर दुःखकष्ट भोगे । अब क्रान्तिबाट राष्ट्र मुक्त भइसक्यो । बुढेसकालमा अलि सुविधा र सुखपूर्वक बाचन पाए हुन्थ्यो कि !

यस्ता कुरा सुनेर माओत्सेतुङले बिचार गर्नुभयो - राष्ट्र क्रान्तिबाट मुक्ति भए पनि जनता आर्थिक चिन्ताबाट मुक्ति भएको छैन । राष्ट्रपति जस्ता पदमा पुगेको व्यक्तिले पनि यस्ता सुविधामुखी हुने बिचार पोख्न थालियो भने साधारण जनताले सुख सुविधा त आशा गर्ने नै भयो । अहिले नै सतर्क गर्नुपर्ने । देश जनता बलियो नभएसम्म सुविधामुखी उपभोक्तावादी बन्नबाट रोक्नुपर्ने भनी माओले सांस्कृतिक

क्रान्ति सुरू गर्नुभयो, तर सुविधामुखी र व्यक्तिवादी कम्युनिष्ट पार्टीभित्र लुकिरहेका रहेछ। उनीहरूलाई जनकम्यून व्यवस्था र सांस्कृतिक क्रान्ति मन परेन कि पचेन।

सांस्कृतिक क्रान्ति मन नपरेकाहरूले र ठीक समझदारी नभएकाहरूले धमाधम बौद्ध विहार मठमन्दिर भत्काउन थाले। यसले गर्दा माओको विरोध सुरू भयो। त्यसपछि माओत्से तुङले स्पष्टिकरण दिनुभयो - सांस्कृतिक क्रान्ति भनेको विहार मठ मन्दिर भत्काउने होइन। मानिसको मनमा लुकिरहेको महत्त्वाकांक्षी, मोजमज्जा गर्ने तृष्णा र चाहनालाई दबाउनु हो। विहार भत्काउने होइन। यस्तो धार्मिक स्थल भत्काउनु र बिगार्न काम रोक्नुपर्छ। तैपनि माओको रचनात्मक सांस्कृतिक क्रान्ति असफल भयो।

यो माओत्से तुङको सांस्कृतिक क्रान्ति भनेको बुद्धको शान्ति र आध्यात्मिक क्रान्तिसित मिल्दोजुल्दो छ। बुद्धले प्रतिपादन, गर्नुभएको चतुआर्यसत्य- दुःख छ, दुःखको कारण छ, दुःखको अन्त्य हुनसक्छ र दुःख अन्त्यको बाटो छ। यहाँ स्मरणीय कुरा हो दुःखको कारण छ भन्नुभएको कुरा बुझ्नुपर्ने हो। दुःखको कारण तृष्णा (महत्त्वाकांक्षी हो। सुविधामुखी हुने इच्छाले गर्दा जनमानस दुःखबाट मुक्त हुन सजिलो छैन। त्यसैले माओको सांस्कृतिक क्रान्ति असफल भयो।

बुद्धको निर्वाण सिद्धान्त पनि राम्रो पनि साधारण जनता त्यहाँसम्म पुग्न असक्षम भइरहेको छ, कारण आध्यात्मिक उन्नतिबाट टाढा भएको छ। बुद्धले भन्नुभएको छ - अञ्जाहि लाभुपनिसा, अञ्जा निब्बाणगामिनि अर्थात् लाभसत्कार र

सम्मानको बाटो अर्कै निर्वाण लाभको बाटो अर्कै । यसले के बुझिन्छ भने निर्वाणको कामना गर्नु राम्रो छ तर जनताको भौतिक अवस्था नराम्रो भएकोले कुरा र काम मिल्दैन जस्तो देखिन्छ ।

प्रसंग बदलौं, चीन जानेहरू पहिले पहिले र अहिले पनि घाममा लगाउने रंगीन चस्मा लगाएर जाने गर्दछन् । बिना चस्मा लगाएर जानेहरू पनि छन् । यहाँ सम्यक दृष्टिको खाँचो छ । रंगीन चस्मा लगाएर हेर्नेहरूको दृष्टि सोभो हुँदैन, मन बांगो हुन्छ । जस्तै जननायक गणेशमानज्यूले चीन भ्रमण गरेर फर्केपछि जनकम्यूनलाई सुंगुरको खोर भनी व्याख्या गर्नुभयो । आ-आफ्नो दृष्टिले व्याख्या गरिन्छ । बुद्धले भन्नुभएको छ- दुःखको अन्त्यको लागि सम्यक दृष्टि हुनुपर्छ । अर्थात् ठीक समझदारी हुनुपर्छ ।

चीन क्रान्तिबाट मुक्ति पाएर ६० वर्ष हुन लाग्यो । अहिलेसम्म त्यहाँ गरिबी निवारण भएको छैन, तर चिनिया जनताको सहनशीलता अपूर्व छ । चिनिया जनताको धैर्यधारण शक्ति पनि आश्चर्यजनक छ सरकारलाई सहयोग दिइरहेको छ । किनभने चीनमा नेताहरू धेरै बोल्दैनन् काम धेरै गर्छन् । हामीकहाँ नेताहरू धेरै बोल्छन् काम चाहिँ ० । गर्नै नसक्ने काम गर्ने प्रतिवद्धता प्रकट गर्दछन् । त्यसैले जनताको विश्वास टाढिदै जान्छ । ■

(‘काभ्रे टाइम्स’ २०६६ पुस १४ गते, मङ्गलबार)

२००९ नोवेम्बरमा चीनको सियाङ्ग प्रान्तमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनमा दिएको भाषण

Speech by

Bhikkhu Ashwaghosh Mahathero
Upasanghanayak (Deputy Chief) of
All Nepal Bhikkhu Association

Honorable Mr. Chairman of this Conference,
Venerable Monks and Nuns !
Ladies and Gentlemen !

I am happy to participate in this first conference on Changan Buddhism in this historical city of Xian, China. On this occasion, on behalf of Nepalese Buddhist, I would like to greet the a participants of this meaningful gathering and wish every success of this conference.

Looking back the history of the friendly relation and cultural contact between Nepal and China, Buddhism becomes the earlier linkage which brought out peoples of two contries together. At present, Buddhism is a world wide religion of world wide accepted teachings. History tells that Buddhism was originated in Nepal and India but it later flourished in China with distinct characteristics.

Changan Buddhism is one of the school of Buddhism developed in China. Through inter-cultural communication with north-eastern Asian countries and also in South Asia, Changan Buddhism has left significant impact and also on global Buddhism as whole.

While going through the history, FaXian was a Buddhist monk who in the 5th century, provided written informations to the Chinese people about the birth place of Shakyamuni and translated Buddhist scriptures into Chinese after making pilgrimage to Lumbini, Kapilavastu and Ramgram. In the same century, Buddha Bhadra of Shakya dynasty in Kapilavastu, who was a great scholar monks at that time, visited China and translated Buddhist scriptures into Chinese. These two scholars Jointly translated many Buddhist scripture. Now, they are not only regarded as the pioneer of Nepal-China Buddhist relation, but also great contributors to develop the Chagan Buddhism in China.

While taking into account of the hisrorical ties between China and Nepal on the basis of Buddhism, we can not forget the great Buddhist Scholar, Artist and Architect, "Araniko", who came to China on the invitation of Chinese Emperor. "Araniko" though he

was borned in Nepal but spent his most of his life time in China spreading Buddhism, making great Buddhist Stupas, Pagodas. Still now, we can see grand Pagodas in Beijing by "Araniko" .

This history tells, there was a deep Buddhist inter-relationship between China and Nepal and Nepalese Buddhist Scholars had some roles to develop Changan Buddhism.

But now, I hope, we have to see into new dymension of contact between the Changan Buddhism in China and Buddhist practice in Nepal. we have to see how we can go in an integrated way, to make this world a better and peaceful place to live and materialize the Buddha's message or teachings of peace and harmony.

In the context of today, there is a competition for piling up of dangerous arms, escalating destruction, terrorism, extremism and separatism from another side are threatening to the peace and stability of the world. We, at this moment, have a great challenge to show to the people of the world the relevant of Buddha's teachings to seek the peace, avoid confronation, ensure unity, solidarity, brotherhood, harmony and happiness among all the people.

Now, there are everywhere conflicts, sufferings, and difficulties because of the lack of Right understanding and right attitude among us. There is lack of mutual understanding and sense of cooperation. There is lack of self evaluation. We hesitate to accept our own faults. All these lead of dis-harmony, conflicts and tensions. The other major obstacle for peace is lack of true love and compassion which leads to communalism, hatred and divisions among humankind.

Another cause of dis-harmony is wide spread poverty and unequal distribution of resources. Buddha has said that poverty is the main cause of social evils and crimes. In this context, I would like to praise to China, you have been successful to conquer poverty in the last 3,4 decades. I am seeing prosperous China one after another during my visit in 1956, 1959, 1998. Your economical prosperity has been great lesson for the whole world.

Buddha lived a life of and has given us the message of cultivations right understanding and respect for each other, love and compassion for fellow beings and contributing and sharing for a just and equitable society.

Here i bring the Buddha's emphasis;

Buddha emphasizes both spiritual and economical development simultaneously. They should be well balanced. China seems quite sensitive to this issue, here people of China are trying their best on spiritual development. The conservation and development of Buddhist historical sites in Tibetan autonomous region and in other parts of China are taking place. The number of world cultural heritage sites in China are increasing. Recently Wuthan San is also enlisted as a world heritage site by UNESCO.

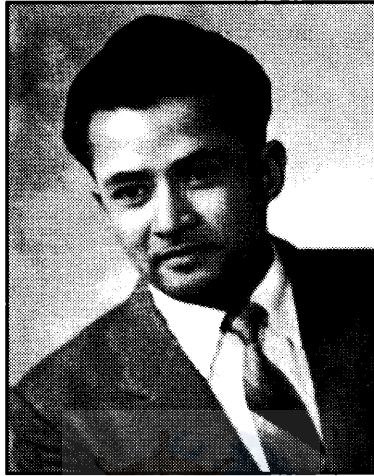
We Buddhists of the world are proud to see preservation, promotion and development of Buddhism and Buddhist heritages in modern China.

Nepal Stands firmly on 'one-china policy' and opposes any kind of separatism. We Nepalese people like to see flourishing China both on the development and spiritual aspects.

I hope this conference would be proved to be worthy for all participants and also to the whole world. At last, I would like to thank the organizers of this conference on "Changan Buddhism" which provided me an opportunity to know more about the Buddhism in China.

May all beings be happy !

Thank you ! Saddhuvad ! ■

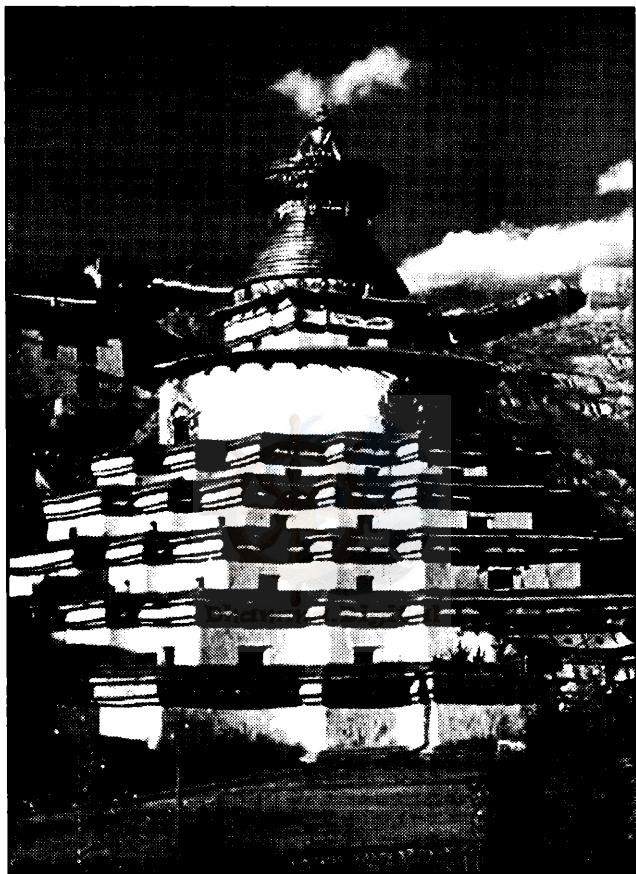

कृष्णराज वज्राचार्य जसको दुइटै फोक्सो कुहिएको थियो । चीनको जडीबुटी औषधीबाट दुईवर्षमा निको पारेको चीनको पहिलो सफलता हो भन्ने सुने ।

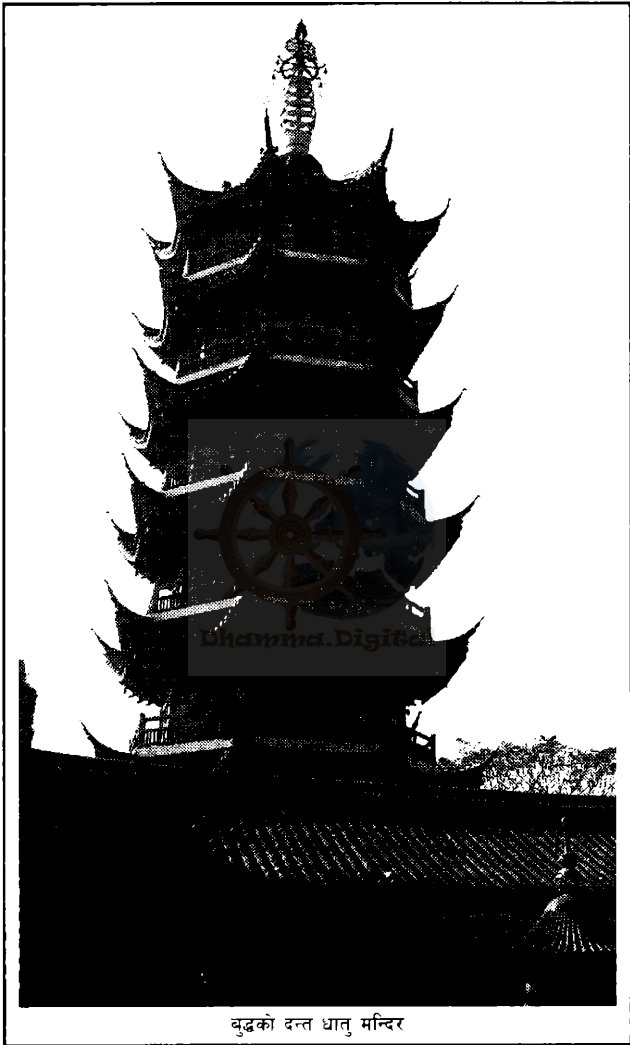

आमा-बुवाहरू अफिसमा काम गर्न जाँदा बच्चाहरूलाई स्याहार-सुसार गर्ने स्थल जहाँ चीन सरकारले सहयोग गरेको हुन्छ - दुईटा बच्चाहरूले सबैलाई हँसाईरहेको छ

पेइचिङ्ग स्वास्थ्य निवास र मेरो चौथो चीन भ्रमण _____ ३७

गान्त्से स्तुपा
नेपाली कलाकार अरनिकोले निर्माण गरेको

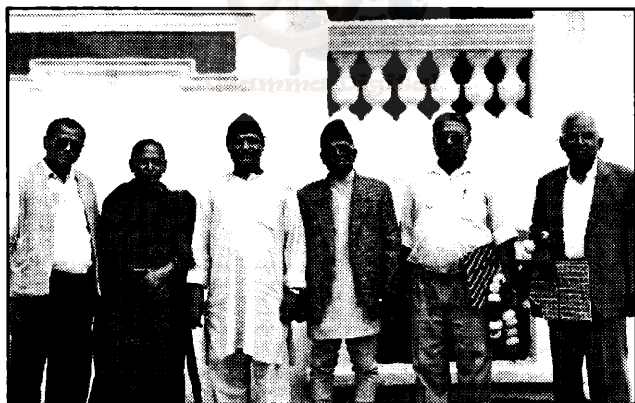

बुद्धको दन्त धातु मन्दिर

चीन भ्रमणका केही संस्मरण योग्य चित्र दृश्यहरू

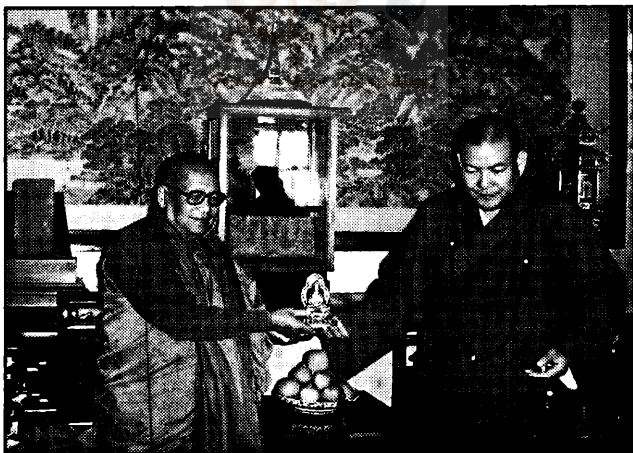
२०४८ सालमा सांसदहरूको चीन भ्रमण

२०४८ सालमा चीनमा सांसद प्रतिनिधि मण्डल

२०४८ सालमा चीनमा सासद प्रतिनिधि मण्डल

सियाङ्ग प्रान्तका धर्म गुरुलाई बुद्ध मूर्ति उपहार दिदै

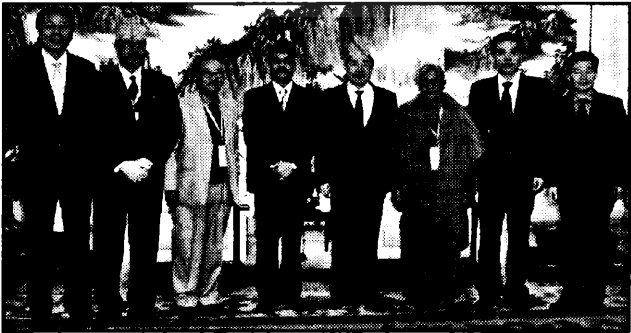
२०६६ सालमा चीनको सियाङ्ग प्रान्तमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनमा

सियाङ्ग प्रान्तका धर्मगुरुसंग भिक्षु अश्वघोष

चीनको सियाङ्ग प्रान्तमा सहभागीहरूका साथ भिक्षु अश्वघोष भन्ते, पद्माडि देखिएको बुद्धको अंगुलि अस्तिधातु राखेको मन्दिर हो ।

सियाङ्ग प्रान्तका गर्भनरसँग राजदूत टङ्कप्रसाद र सचिव हिरण्यलाल पनि उपस्थित हुनुहुन्छ । नेपाली टोपी लगाएको गर्भनर हुनुहुन्छ ।

२०६६ सालमा चीनको सियाङ्ग प्रान्तमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनमा
मन्तव्य दिनुहुँदै भिक्षु अश्वघोष

भिक्षुणीहरूको विहारमा अन्तरीष्टिय भिक्षु प्रतिनिधि मण्डल

वैशाख पूर्णिमाका दिन चीनमा उत्सव मनाइरहेको दृश्य

अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुहरू तथा दाताहरू

अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिनिधि भिक्षुहरू तथा दाताहरू

लेखकका प्रकाशित नेपाल भाषाका अन्य पुस्तकहरू

१. गौतम बुद्ध	३१. चरित्र पुचः (भाग १,२)
२. बुद्धया अर्थनीति (संयुक्त)	३३. योगीया चिट्ठी
३. तथागत हृदय	३४. पालि प्रवेश (भाग १,२)
४. त्याग	३६. धर्म मसीनि
५. दश संयोजन (सं)	३७. सर्वज्ञ (भाग १,२)
६. भिक्षुया पत्र (भाग १)	३९. दुःख मदैगु लंपु
७. भिक्षुया पत्र (भाग २)	४०. शिक्षा (भाग १,२,३,४)
८. पेकिङ्ग स्वास्थ्य निवास	४४. दान
९. बौद्ध शिक्षा	४५. चमत्कार
१०. न्हापा याम्ह गुरु सु ?	४६. बुद्धया व्यवहारिक पक्ष धर्म
११. माँ-बौ लुमन	४७. व्यवहारिक प्रज्ञा
१२. हृदय परिवर्तन	४८. दीर्घायु जुइमा
१३. बौद्ध ध्यान (भाग १,२)	४९. ज्ञानमार्ग (भाग १,२)
१५. बाखँ (भाग १,२,३,४,५,६)	५१. बौद्ध नैतिक शिक्षा
२१. भिक्षु जीवन	५२. झिगू बन्धन
२२. भिंम्ह मचा	५३. मनू म्हसिकेगु गय्
२३. बाखँया फल (भाग १,२)	५४. संस्कृति
२५. धम्मचक्रकप्पवत्तन सुत्त	५५. बुद्धया करुणा र ब्रह्मदण्ड
२६. क्षान्ति व मैत्री	५६. धर्मया ज्ञान
२७. बोधिसत्व	५७. कर्म व कर्मफल
२८. मूर्खम्ह पासा मज्जू	५८. अमृतदान
२९. श्रमण नारद (अनु.)	५९. मंगल
३०. ईर्ष्या व शंका	६०. बुद्ध योग्यम्ह गुरु खः

लेखकका प्रकाशित अन्य पुस्तकहरू

१. नेपाल चीन मैत्री	३४. भिक्षु जीवन (अनु. भिक्षु संघरक्षित)
२. बौद्ध दर्शन	३५. दश संयोजन (अनु. भिक्षु संघरक्षित)
३. बुद्ध र व्यवहारिक धर्म	३६. २१ औं शताब्दिमा बुद्धको शिक्षा किन ?
४. पञ्चशील	३७. चित्त शुद्ध भए जीवन उज्ज्वल हुनेछ
५. शान्ति	३८. धर्म जीवन जिउने कला
६. नारी हृदय	३९. बुद्धको जीवनोपयोगी शिक्षा
७. पेरिङ्ग स्वास्थ्य निवास	४०. नक्कली देउता
८. बौद्ध संस्कार (दु.सं.)	४१. बुद्ध र बुद्धको धर्म
९. बौद्ध जगत्मा स्वास्थ्य सेवा (दु.सं.)	४२. समाजको लागि बुद्धको शिक्षा
१०. निरोगी	४३. मानिसलाई असल बनाउने बुद्धको शिक्षा
११. बुद्धको विचारधारा	४४. व्यवहारिक प्रज्ञा (अनु. भिक्षु संघरक्षित)
१२. मैले बुझेको बुद्धधर्म	४५. अमूल्य धन (अनु. भिक्षु संघरक्षित)
१३. बौद्ध नैतिक शिक्षा (भाग १)	४६. बुद्धको चमत्कार
१४. बौद्ध ज्ञान	४७. दीर्घायु हुने उपाय
१५. बुद्ध र बुद्धधर्मको संक्षिप्त परिचय	४८. नेपालमा थेरवादी बुद्धधर्मको भविष्य (प्रथम भाग)
१६. धर्म चिन्तन	४९. धर्मप्रचार
१७. बौद्ध ध्यान (विपस्यना ध्यान)	५०. नेपालमा थेरवादी बुद्धधर्मको भविष्य (दोश्रो भाग)
१८. सम्यक् शिक्षा (भाग १)	५१. बुद्धधर्म र संस्कृति
१९. आर्यसंस्कृति	५२. असल शिक्षा
२०. आर्यशील र आर्य मार्ग	५३. बुद्ध र संस्कृति
२१. सम्यक् शिक्षा (भाग २)	५४. असल शिक्षा
२२. सम्यक् शिक्षा (भाग ३)	५५. धर्म र आचरण
२३. निन्दाबाट बच्ने कोही छैन	५६. धर्म र ज्ञानको शिक्षा
२४. बुद्धकालीन प्रजातन्त्र र समाजवाद	५७. ज्यानमारा असल मान्छ बन्थो
२५. नारीहरूमा पनि बुद्धि छ	५८. धर्म उपदेश भाग १
२६. बुद्धकालिन संस्कृति	५९. धर्म उपदेश भाग २
२७. बुद्धकालिन संस्कृति र परिस्थिति	६०. पेइचिङ्ग स्वास्थ्य निवास र मेरो चौथो चीन भ्रमण (तपाईंको हातमा)
२८. पहिलो गुरु को हुन् ?	
२९. बुद्धको संस्कृति र महत्व	
३०. क्षान्ति र मैत्री (अनु. वीर्यवती)	
३१. धर्म र हृदय	
३२. बोध कथा र बौद्ध चरित्र	
३३. कर्म र कर्मफल (अनु. भिक्षु संघरक्षित)	